

משטה הייתי כך, או לפי שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו (עפ"י סנהדרין כט. ע"ש פרטים נוספים). כתב זאת בשטר ומסרו בפני עדים — לדברי רבי יוחנן, חייב, אלים כח השטר כאילו אמר 'אתם עדי'. ולריש לקיש פטור. [מבואר בגמרא שמחלוקתם אמורה לפי שיטת רבי ישמעאל, אבל לבן גנס שאמר ערב היוצא לאחר חיתום שטרות אינו מתחייב כלל, ודאי אין כל תוקף לכתובת התחייבות בשטר]. רש"י פרש שכתב בשטר ללא חתימת שמו, וחייב לרבי יוחנן מטעם הודאת בעל דין. אבל אם חתם — חייב לדברי הכל וגובה הלה מנכסים בני חורין. ורבנו תם מפרש בשטר גמור ובחתימת עדים, ולא מטעם הודאה, כי לא היה חייב לו כלום מתחילה. ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש האם יש כח בהתחייבות שבשטר ליצור חוב ולעשות קנין. וכן פירש רי"ף ופסק כרבי יוחנן, שיכול אדם לחייב עצמו בשטר, אפילו לא אמר 'אתם עדי' ולא עשה קנין, ואעפ"י שלא היה חייב לו מקודם. ונחלקו הרמב"ן והר"ן (בדעת הרי"ף והרמב"ם) האם גם בעל-פה יכול לחייב אדם את עצמו בפני עדים [באמירת 'אתם עדי'] ללא שנתחייב מקודם.

דף קב

קצ. א. פסיקת החתן והכלה או הוריהם בשעת הקידושין, ליתן זה לזה כך וכך — האם יש לה תוקף ללא קנין? והאם דברים הללו ניתנו ליכתב בשטר?

ב. מי שמת והניח בן קטן או בת הניזונית מנכסיו — האם הם דרים עם אמם או עם אחיהם ירשי האב?

א. אמר רב גידל אמר רב: 'כמה אתה נותן לבנך — כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך — כך וכך', עמדו וקידשו — הן הן הדברים הנקנין באמירה. ואפילו בבתו בוגרת אמר רב, אעפ"י שאין כסף קדושין לאב, באותה הנאה שהם מתחננים זה עם זה, גומרים ומקנים זל"ז.

ומבואר בגמרא שהוא הדין כשהחתן והכלה עצמם פוסקים, אין צריך קנין. (וכן-שכן הוא, שבאותה הנאה שהם עצמם מתחננים גומרים ומקנים. (מרדכי). ואף כשפוסק עם הכלה לזון את בתה, גדולה או קטנה — מועילה אמירה להתחייב ואין צריך קנין או זכיה לקטן. (ע' דברי אמת דף זה ע"א).

א. בירושלמי אמרו: דוקא בנישואין הראשונים. ודוקא באב, ולא באח על ידי אחותו. (מובא ברי"ף ועוד).

ב. לדברי הרשב"ם (מובא בראשונים), אין חיוב אלא אם עמדו וקדשו מתוך הדברים, אבל אם בשעת הקדושין לא הזכירו מהפסיקתא — פטור. ור"י חולק (מובא בריטב"א ועוד).

ג. צריך שהדברים שפסקו יהיו מצויים ברשותם באותה שעה, שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. (רמב"ם. וע' שו"ת מהרי"ק כ; קפא).

ד. אין מועילה פסיקת האב אלא במה שתלוי בו, אבל במה שתלוי בבן, כגון שפסק שהבן ילך עמה לדור במקום פלוני — אין פיסוק שלו מעלה ומוריד, שאין אדם מתחייב על אדם אחר. (רבנו מאיר, מובא במרדכי).

ואמר רב אשי לרבינא: דברים הללו לא ניתנו להכתב בשטר (שלא יטרפו ממשועבדים, שכיון שאין קנין לא נשתעבדו הנכסים. רש"י).

מפרש"י משמע שאפילו מדעת שניהם אין כותבים.

והתוס' פרשו דוקא בסתם אין כותבים, מפני שלא היה קנין, אבל אם ברצונם לכתוב — כותבים.

ור"ח ור"ת מפרשים 'לא ניתנו להכתב' — לא הוצרכו להכתב אלא קונים באמירה ללא כתיבה [מדברי התוס' משמע שאין גובים אלא מבני חורין בלא כתיבה, והריטב"א כתב בשם רבנו תם שגובים ממשועבדים אפילו ללא כתיבה]. ולהראב"ד (על הרי"ף) פירוש נוסף בסוגיא. ועריטב"א.

ב. מי שמת והניח בן קטן לאמו — יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי — מניחים אותו אצל אמו ואין מניחים אותו אצל הראוי ליורשו. וכן הדין בבת, ואפילו גדולה — מקומה אצל אמה. כן דייקו מלשון משנתנו.

יש אומרים, דוקא באלמנה, אבל גרושה שאביה קיים — תהא הבת אצל אביה. והרמ"ה כתב בשם הגאונים שגם בגרושה תהא הבת אצל אמה. (מובא ברא"ש).

ובבן — דעת הרמב"ם (אישות כא, יז) שעד בן שש יהא עם אמו. ולאחר מכן יכול האב לומר איני זן עד שיבוא אצלי. יש מפרשים בדעתו שאם אין התנגדות מצד הבן, הרשות ביד האב להפרישו מן האם (עפ"י מבי"ט ח"א קסה; חלקת מחוקק פב סק"ט ועוד. וכן יש לנקוט להלכה למעשה — שו"ת שבט הלוי ח"ה רח). ויש אומרים שהרשות ביד האם להשאירו אצלה, אלא שבאופן זה האב פטור ממזונות (שו"ת מהריב"ל ח"א יב; ר"מ אלשיך — לח).
ודעת הראב"ד שאפילו פחות מבן שש, ביד האב להשאירו עמו, כדי לחנכו לתורה ולמצוות.

דין הכותב לכהן שאני חייב לך חמש סלעים — בבכורות נא.
ערב היוצא לאחר חיתום שטרות — בב"ב קעה-קעו.

דף קג

קצא. המשכיר ריחיים לחברו על מנת שיטחון לו חיטיו בשכרו, והעשיר המשכיר וקנה ריחיים לעצמו, האם יכול לומר לשוכר תן לי מעתה מעות בשכרי?

הסיקו כדברי רב עזירא שהדין עם השוכר, ויכול לומר לו למשכיר, טחון ומכור משלך, ואני אטחון למזונותיך בריחים שאצלי. ודוקא כאשר אין השוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה ונמצא מופסד אם לא יטחון למשכיר, אבל אם יש לו די לטחון, כגון זו כופים על מדת סדום שהרי הלה נהנה וזה אינו חסר בדבר, הלכך חייב ליתן לו דמים, אעפ"י שפסק עמו טחינה.

א. אם גם המשכיר אינו מוצא די לטחון ולמכור — מבוואר בתוס' שאעפ"י שאינו יכול לכפות את השוכר ליתן לו מעות, מפני שגם השוכר מפסיד, יכול להפסיק ההסכם באמצע מפני הפסדו. והרא"ש חולק וסובר שאי אפשר לבטל השכירות אלא יפסיד המשכיר ולא השוכר.
ב. מי שנתחייב לזון את חברו, הרשות ביד חברו לומר תן לי דמי מזונות. (ר"ן, וכן הביא מהירושלמי. וע' גם במאירי ריטב"א ונמו"י ובשו"ת מהרי"ק קיב. ונראה שאם יש למתחייב הפסד מכך — אינו חייב, וכמבואר בראשונים בדין משכיר ושוכר).

קצב. א. האם רשאת האלמנה להשאיר בבית בעלה, או שמא יכולים היורשים לומר לה לכי לבית אביך?
ב. אלמנה החפצה לדור בבית אביה, ותיזון מהיורשים בהיותה שם — האם יכולים הם לומר אם את אצלנו יש לך מזונות ואם אין את אצלנו אין לך?

ג. יתומים שמכרו מדור אלמנה — האם מכירתם מכירה?

ד. מדור אלמנה שנפל — מה דינו? והאם רשאת לשפצו?

א. אלמנה שאמרה אין ברצוני לזון מבית בעלי — אין היורשים יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנים אותך אלא זנים אותה ונותנים לה מדור לפי כבודה. ומשתמשת בו כדרך שמשמשת בחיי בעלה (ואין יכולים להחליף המדור וליתן לה גרוע ממנו או שמא אף לשכמותו. עפ"י תוס' נד.). וכן בעבדים ובשפחות בכרים וכסתות ובכלי כסף ובכלי זהב כדרך שהיא רגילה בחיי בעלה. שכן קבל עליו בתנאי כתובה, 'את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מגר ארמלותיך'.
היה המדור צר, לא קיבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה. 'בביתי' — ולא בביקתי.